

SKRIFTLIG FRÅGA TILL STATSRAÐ

Från Riksdagsförvaltningen
2025-04-11
Besvaras senast
2025-04-23 kl. 12.00

Till statsrådet Benjamin Dousa (M)

2024/25:1052 Civilsamhällets roll i biståndet

Det civila samhället är ryggraden i mycket av det svenska biståndet. Genom kvinnonätverk, människorättsorganisationer, fackföreningar, ungdomsrörelser, trossamfund och miljöinitiativ når Sverige fram dit stater och stora institutioner inte alltid når – till lokala gemenskaper, förtryckta minoriteter och människor i akut utsatthet. Civilsamhället fungerar inte bara som kanal för utvecklingsinsatser utan också som ett skyddsnät, en demokratisk motkraft och ett uttryck för människors organisering underifrån.

Mot denna bakgrund är det djupt allvarligt att regeringen under 2024 inte förmådde leverera en långsiktig strategi för stödet till civilsamhället. I stället fattades endast beslut om en övergångsstrategi som gällde i ett år – ett tillfälligt och otydligt ramverk som enligt Sida i årsredovisningen 2024 (s. 17) innebar “utmaningar i form av begränsade möjligheter till långsiktig planering, bristande flexibilitet och att det varit svårt att anpassa sig till förändringar i omvärlden”.

I praktiken har detta lett till försenade utlysningar, avbrutna stödprocesser, inställda projekt, och förlorad personal hos en rad svenska och internationella organisationer. Bland de drabbade finns aktörer som arbetar med:

- stöd till kvinnors organisering i Afghanistan och Jemen,
- rättshjälp för oppositionella i Östafrika,
- arbetsvillkor för migrantarbetare i Mellanöstern,
- ungdomsledd klimataktivism i Latinamerika,
- och religionsfrihetsprojekt i Syd- och Sydostasien.

Flera organisationer har rapporterat att de tvingats minska sin verksamhet med upp till 30 procent på grund av osäkerheten kring fortsatt finansiering. Andra har tvingats säga upp lokal personal i partnerländer. Lokala partnerorganisationer, som ofta verkar i auktoritära kontexter, står nu utan finansiering och utan besked, vilket i vissa fall inneburit att verksamhet upphört eller att människor satts i ökad fara.

Det är ett direkt resultat av politisk tidsförskjutning, planeringskaos och bristande ansvarstagande från regeringen. Det här är inte en teknikalitet. Det är en styrningsfråga som påverkat människors rättigheter, säkerhet och livsvillkor.

Regeringens företrädare har under året återkommande talat om att biståndet ska bli mer “resultatinriktat” och “effektivt”. Men vad är mer ineffektivt än att underlåta att fatta strategiska beslut i tid så att både myndighet och partnerorganisationer ställs inför oplanerade glapp och plötsliga nedskärningar?

Från socialdemokratiskt håll anser vi att detta visar på en principiös och hafsigt hantering av en av biståndets viktigaste pelare. Det handlar inte bara om försenad strategi – det handlar om bristen på politisk vilja att stå upp för civilsamhällets roll i utvecklingssamarbetet. Det skickar dessutom en mycket olycklig signal internationellt, särskilt i en tid när det demokratiska utrymmet krymper och Sverige tidigare varit ett föredöme i dessa frågor.

Regeringen kan inte längre skylla på “omställning” eller “reformagenda”. Det är i den politiska viljan, styrningen och samordningen som ansvaret ligger. Och det ansvaret delas av flera: Utrikesdepartementet, som styr biståndet, Finansdepartementet, som avgör budgetmässiga förutsättningar, och Kulturdepartementet, som ansvarar för civilsamhälles- och demokratipolitiken.

Mot denna bakgrund är det av yttersta vikt att biståndsministern redogör för vad regeringen gjorde – och inte gjorde – för att säkerställa civilsamhällets finansiering och hur den akuta osäkerheten ska undvikas framöver.

Med anledning av ovanstående vill jag fråga statsrådet Benjamin Dousa:

Vilka åtgärder har statsrådet inom ramen för sin tjänsteutövning vidtagit för att hantera de konsekvenser som Sida redovisar i årsrapporten för 2024 med anledning av att civilsamhällesstrategin endast omfattade ett år, och hur har detta arbete samordnats med Finansdepartementet och Kulturdepartementet för att säkra att civilsamhällets roll i biståndet inte försvagas av bristande politisk styrning?

.....

Olle Thorell (S)

Överlämnas enligt uppdrag

Lena Lindbäck